

Corpul Voluntarilor Ardeleni în Războiul de Întregire a Neamului¹

Augustin Poenaru²

Rezumat:

Corpul Voluntarilor ardeleni a fost format din luptători români, originari din Transilvania, care au luptat alături de armata română în timpul primului război mondial. Prin aceste unități militare, românii ardeleni s-au alăturat României și armatei române în timpul primului război mondial, cu scopul de a elibera Ardealul și de a-l uni cu Patria Mama, România. Prima unitate militară ce se va alătura armatei române și va fi constituită din voluntari ardeleni se înființează în lagărul de prizonieri de la Darnița, de lângă Kiev, în toamna anului 1916. La 23 februarie 1917, Ministerul de Război al României emite ordinul nr. 1191 prin care se constituie Corpul Voluntarilor ardeleni-bucoveneni din Rusia. La 18 mai 1917 comandamentul Corpului Voluntarilor Români începe pregătirile pentru expedierea în Moldova a primului eșalon de voluntari ardeleni și bucoveneni. Pe data de 20 iulie 1917 mai sosesc în țară alți 650 voluntari. Și aceștia sunt dați la aceleași regimente ca și cei din primul eșalon, iar pe data de 1 august 1917 pleacă spre front în cadrul unităților la care au fost repartizați. Încă din prima zi a ofensivei de la Mărășești voluntarii ardeleni intră în luptă, mai ales în sectorul localităților Zăbrăuți și Fitionești. Aportul voluntarilor la cauza unității statale a poporului nostru este un fapt istoric de profundă însemnătate. Marea victorie dobândită de poporul român împotriva armatelor Puterilor Centrale își are, așadar, izvoarele sale de forță și continuitate sa în lupta unită a tuturor fiilor națiunii noastre- fără nici o delimitare de zona geografică, de proveniență sau de frontul de luptă pe care se aflau în calitate de combatanți.

Cuvinte cheie: corpul voluntarilor, Transilvania, Primul Război Mondial

Abstract:

Transylvanian Volunteer Corps was composed by Romanian soldiers from Transylvania, who fought alongside the Romanian army during World War I. With these units, the Transylvanian Romanians joined the Romanian army during World War I, in order to liberate Transylvania and to unite it with the Motherland, Romania. The first military unit that will join the Romanian army will consist of Transylvanian volunteers set up in camp prisoners of Darna, near Kiev in the autumn of 1916. On February 23, 1917 the Romanian Ministry of War issues the order no. 1191 that establishes Corps Volunteers Transylvania, Bukovina in Russia. On May 18, 1917 the command of the Romanian Volunteer Corps, begin preparations for sending the first echelon of volunteers from Transylvania and Bukovina. On July 20, 1917 May inbound 650 other volunteers. And they are given the same regiment as the first echelon and on the August 1, 1917 go to the front in the units to which they are assigned. On the first day of the offensive in Mărășești, volunteers enter into combat, especially in the localities Zăbrăuți and Fitionesti. The contribution of volunteers to the cause of the territorial unity of our people is a historical fact of profound significance. Great victory gained by the Romanian armies against the Central Powers has its therefore its source of strength and continuity in the united struggle of all our nation's sons without any demarcation of the geographical area of origin or the battle front on which were as combatants.

Tags: volunteer corps, Transylvania, First World War

¹ Transylvanian Volunteer Corps in The Unification War of the Nation

Articol prezentat în cadrul conferinței „Românii din sud-estul Transilvaniei. Istorie, Cultură, Civilizație” desfășurată în perioada 23-24 septembrie 2016, la Covasna.

² email: augustinpoenaru@gmail.com

Introducere

Un aspect de o importanță majoră, deși insuficient cunoscut, al activității desfășurate în anii primului Război Mondial pentru realizarea unității statale românești, îl constituie organizarea unor unități naționale de voluntari din rândurile ardelenilor și bucovinenilor, militari ai armatei austro-ungare, căzuți prizonieri pe fronturile de luptă dintre Antanta și Puterile Centrale. Asemenea celui prezent în cadrul altor națiuni, voluntariatul românesc a fost expresia voinței politice și militare a unor forțe ale națiunilor discriminate de a se implica, în calitate de voluntari, în cadrul trupelor proprii națiuni sau, prin dezertare și trecere la inamic, alături de trupele fostului adversar (Cazacu, 2013, pp. 89-115).

Apărut într-o perioadă nepropice statului român, acest corp al voluntarilor români din Ardeal, Banat și Bucovina a avut un rol foarte important în constituirea României Mari, acțiunile lui au făcut cunoscută, sub aspect politic, hotărârea acestuia de a lupta pentru eliberarea națională și unirea cu România (Cazacu, 2013, p. 102).

Constituirea unităților de voluntari

Ideea constituirii unor corpuri de voluntari recruți din rândul românilor transilvăneni și bucovineni care se aflau în țară, precum și dintre prizonierii de origine austro-ungară, aflați în lagărele rusești, a stat, de la începutul intrării României în război, în atenția fruntașilor mișcărilor naționale din provinciile subjugate, ca și a conducerii politice și militare a României (Mușat, Ardeleanu, 1986, p.519). Astfel, un memoriu din 1 septembrie 1916, redactat de Octavian C. Tăslăuanu și semnat de mai mulți exponenți ai românilor refugiați, cerea Consiliului de Miniștri de la București să „încuviințeze organizarea de regimente ardeleni și bucovinene, care să se compună din foștii soldați români ai armatei austro-ungare, veniți în România în cursul războiului, și din prizonierii români din Rusia, care vor trebui aduși în România” (Tăslăuanu, 2011, pp. 139-142). După calculele autorului memoriului, numărul transilvănenilor refugiați se ridică la aproape 150.000, iar cel din lagărele din Rusia la peste 100.000³.

Acțiunea de mobilizare a voluntarilor a cunoscut o amploare deosebită în Rusia, deoarece pe teritoriul acesteia se afla majoritatea prizonierilor români din armata cezaro-crăiască și, de asemenea, din motivul că vecinătatea geografică și situarea în aceeași tabăra militară a României și Rusiei înlesnea, măcar potențial, încadrarea mai grabnică a ardelenilor și bucovinenilor în armata română. Constituit în decembrie 1916 la Darnița, lângă Kiev, primul Corp al Voluntarilor Români și-a intensificat acțiunea de recurtare a prizonierilor mai ales după revoluția rusă din februarie 1917, care proclamase ea însăși dreptul la autodeterminare al popoarelor de pe cuprinsul fostului imperiu țarist. Organizarea voluntarilor se bucură de acum într-o măsură mai mare și de atenția guvernului de la Iași, mai ales că după insuccesul campaniei din 1916 și ocuparea de către inamic a unei importante părți din teritoriul țării, armata română retrasă în Moldova se afla în plin proces de refacere și completare, în vederea unor noi confruntări cu Puterile Centrale.

³ Numărul total al soldaților și ofițerilor de origine română mobilizați din Transilvania a fost de 484. 374 cf. Teodor V. Păcățian, *Jertfele românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, aduse în războiul mondial, din anii 1914-1918*, Sibiu, 1923, p.20.

Manifestul de la Darinița

Unul dintre momentele cele mai semnificative din activitatea Corpului Voluntarilor Români din Rusia a fost „Adunarea Națională” a ofițerilor, subofițerilor și soldaților de la Darnița din 13 aprilie 1917, numită ulterior, în chip simbolic, „Prima Alba Iulie”. Declarația manifest adoptată de adunare și înaintată guvernului român, Guvernului Provizoriu al Rusiei, guvernelor statelor aliate și neutre, presei, unor personalități ale vieții politice și cultural științifice internaționale cuprindea un aspru rechizitoriu la adresa Austro-Ungariei, o temeinică argumentare a dreptului românilor de pe cuprinsul acestei împărății de a se desprinde de stăpânirea sa multiseculară și de a se unii cu conaționali lor de peste Carpați și totodată, exprimă hotărârea voluntarilor „ardeleni și bucovineni de a lupta cu armele în mâini, în rândurile oștirii române pentru înfrângerea patriei vitrege și netezirea drumului spre unitatea tuturor românilor”.

După adunarea de la Darnița obiectivul principal al comandamentului Corpului Voluntarilor Români a devenit, pe de-o parte, pregătirea primului eșantion de militari ardeleni și bucovineni în vederea plecării în țară, iar pe de altă parte, intensificarea acțiunii de recrutare a noi grupuri de voluntari din rândul prizonierilor aflați în Rusia. În ziua de 7 iunie 1917, după o frumoasă și entuziastă primire la Chișinău, trenul care îi aducea din Rusia pe cei dintâi voluntari, în număr de 116 ofițeri și 1290 subofițeri și soldați, a sosit la Iași. Festivitățile prilejuite de primirea acestora și de depunerea jurământului lor ca ostași ai României s-au desfășurat în prezența membrilor familiei regale și ai guvernului, conducerii armatei, reprezentanților statelor aliate și a unui numeros public. Prin atmosfera înălțătoare care a domnit atunci în capitala temporară a țării, evenimentul depășește semnificația sa pur militară, simbolizând înaintea de toate redobândirea, după asprele încercări de până atunci, a încrederii în apropiatul viitor de libertate și unitate al neamului românesc.

La două zile de la festivitățile de la Iași, a luat ființă pe lângă Ministerul de Război al României o comisie consultativă a ardelenilor și bucovinenilor, compusă din Octavian Goga, Ion Nistor și Leonte Moldovan. Din inițiativa acesteia și cu aprobarea regelui și guvernului, în 2 iunie 1917 s-a constituit pe lângă Marele Cartier General al armatei „Biroul A.B.” (ardelean-bucovinean), având ca atribuții atât aducerea neîntârziată în țară a voluntarilor mobilizați de Corpul de la Kiev, cât și recrutarea unor noi voluntari și concentrarea lor în lagăre speciale, în vederea expedierii în Moldova. În același scop, pe lângă Comandamentul Corpului s-a creat „Serviciul voluntarilor de origine română din Rusia” (Nemoianu, 1922, p.45).

Chiar a doua zi după depunerea jurământului, voluntarii sosiți la Iași au cerut să fie repartizați neîntârziat la unități. În fruntea acțiunii se aflau atât reprezentanții ai celor veniți de la Kiev, cât și intelectuali refugiați în anii războiului din teritoriile stăpânite de monarhia dualistă: Victor Deleu, Voicu Nițescu, Ion Agârbiceanu, Elie Bufnea, Octavian C. Tăslăuanu, Mihai Popovici, Ion Vescan, Laurian Gabor, Nicolae Păparadu etc.

Măsurile preconizate de Marele Stat Major pentru integrarea voluntarilor în armata română poartă amprenta febrilității cu care se derulau ultimele acțiuni de refacere a capacității de luptă a țării. Deoarece posedau deja un anumit grad de experiență militară, ca foști combatanți în armata austro-ungară, instruirea lor a durat numai circa trei săptămâni. După această scurtă perioadă voluntarii au fost repartizați, pe specialități, la unitățile aflate în refacere, în rândul cărora se simțea mai ales o nevoie acută de ofițeri și subofițeri. Tinerii intelectuali cu termen redus au fost trimiși la școala de ofițeri de rezervă din Botoșani, în timp ce ofițerii, gradații și soldații au fost repartizați la unități îndeosebi la regimentele de infanterie 26 Rovine, 3 Olt, 19

Caracal și 5 Vânători (Șerban, 2003, p.104), din cadrul Diviziei 11, aflată în refacere lângă Iași. Fără îndoială, acțiunea voluntarilor români din provinciile subjugate avea, înainte de toate, o deosebită semnificație politică. Hotărârea prizonierilor din Rusia de a fi încadrați în Armata Română pentru a lupta împotriva Puterilor Centrale exprimă convingerea că războiul lor „împotriva patriei vitrege” era în măsură nu numai să apropie victoria finală, ci totodată să-i convingă pe Aliați de opoziția totală a popoarelor componente de existența pe mai departe a Austro-Ungariei. Se avea în vedere ideea ca „ardelenii să lupte în calitatea lor de ardeleni, în formații ardeleni, împotriva statului maghiar, dovedindu-se prin aceasta limpede și indubitabil că cetățenii români ai statului maghiar nu recunosc suveranitatea acestuia. Faptul că au luptat împotriva Ungariei, oricum s-ar termina războiul, trebuia să fie un titlu de glorie pentru națiunea română din Ungaria și o întărire morală pentru luptele din viitor” (Arhivele Naționale Istorice Centrale, dosar 65/1918, f.1).

Referitor la starea de spirit și conduita remarcabilă a voluntarilor veniți din Rusia, se cuvine să reținem un episod care mi se pare grăitor. În rândurile refugiaților ardeleni aflați la Iași au existat câteva voci care cereau ca voluntarii să fie dispersați în cât mai multe unități și eventual sub nume false, „pentru ca dacă vor fi făcuți prizonieri să nu-și ispășească eroismul lor sub spânzurătoare”. Împotriva astfelor de planuri care contraveneau însuși spiritului voluntariatului s-a ridicat, în numele camarazilor săi, Victor Deleu: „Noi [a declarat el] vrem să fim Armata Ardealului! Noi vrem să fim conștiința Ardealului, care cere libertatea desăvârșită și Unire! Noi nu vrem o țară cucerită, ci vrem să ne eliberăm cu forțele noastre. Spânzurătoare? Să fim spânzurați! Dar să se știe că Ardealul însuși luptă pentru libertate și Unire!” (Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba-Iulia, Discursul lui Mihai Popovici la catafalcul lui Victor Deleu, inv. 6758, p.683.).

Voluntarii ardeleni în bătălia de la Mărășești

Regimentele în care au fost încadrați voluntarii au plecat pe front la 1 august 1917, celor sosiți la Iași la 7 iunie adăugându-li-se după o săptămână și cei 644 de componenți ai celui de-al doilea eșalon, ajuns în Moldova la 20 iulie. Voluntarii au fost angajați în luptă din prima zi a ofensivei, acționând mai ales în zona localităților Zăbrăuți și Fitionești din sectorul strategic Mărășești. Până la încheierea luptelor de pe frontul de la Mărăști, Mărășești și Oituz (21 august 1917) a sosit din Rusia și a fost trimis în luptă și un al treilea detașament, format din 32 ofițeri și 658 de soldați. Participarea voluntarilor la operațiunile din timpul dramaticei încleștări a lăsat mărturia unui exemplar spirit de sacrificiu, de devotament față de idealul căruia i se consacraseră. Din rândurile ardelenilor și bucovinenilor au căzut în luptă 31 morți și 453 răniți, iar ca o recunoaștere a bărbăției de care au dat dovadă, 129 de voluntari au fost distinși cu ordine și medalii (Ioan I. Șerban, 2003, p. 105).

Străduințele ardelenilor și bucovinenilor de a conferi noi dimensiuni organizării lor militare au continuat în toamna anului 1917. Ca urmare a hotărârii Marelui Cartier General din 13 octombrie, în 4 noiembrie a luat ființă la Iași „Serviciul Central al Voluntarilor Ardeleni Bucovineni”, care a preluat atribuțiile „Biroului A.B.”, subordonându-se direct Ministerului de Război. Câteva zile mai târziu, la 28 noiembrie 1917, s-a constituit la Hârlău Corpul Voluntarilor Români, sub comanda colonelului Marcel Olteanu, ardelean de origine, strănepot al lui Petru Maior (Arhivele Ministerului Apărării Naționale, fond Marele Stat Major (M. St. M), dosar 2/1917-1918, f. 13). Marea unitate avea un comandament structurat după normele prevăzute pentru o divizie de infanterie din armata română, urmând să-i grupeze sub comandă unică pe toți voluntarii ardeleni și bucovineni, fie veniți din Rusia, fie refugiați. Dând satisfacție dorinței

voluntarilor de a fi organizați în unități distincte, la începutul lunii decembrie a luat ființă în cadrul Corpului de la Hârlău Regimentul 1 „Turda” (comandant lt. col. Dragu Buricescu), la 20 decembrie Regimentul 2 „Alba Iulia” (comandant lt. col. Constantin Pașalega), iar la începutul anului 1918 Regimentul 3 „Avram Iancu”.

Concluzii

Contribuția voluntarilor români la mișcarea de eliberare națională s-a înscris pe coordonata majoră a istoriei poporului român de luptă multiseclară împotriva asupritorilor străini. Este neadmisibil să se vorbească despre unirea Ardealului fără a se stăruie asupra rolului voluntarilor. Acești combatanți înrolați în detașamentele de voluntari, acționând pe diferite fronturi de luptă împotriva Austro-Ungariei, au exprimat cu forța faptelor de arme și a jertfei supreme hotărârea neclintită a populației din provinciile jubjugate de a lichida asuprirea națională și de a înfăptui statul național unitar român.

Aportul voluntarilor la cauza unității statale a poporului nostru este un fapt istoric de profundă însemnătate. Marea victorie dobândită de poporul român împotriva armatelor Puterilor Centrale își are, așadar, izvoarele sale de forță și continuitatea sa în lupta unită a tuturor fiilor națiunii noastre, fără nici o delimitare de zona geografică, de proveniență sau de frontul de luptă pe care se aflau în calitate de combatanți.

Bibliografie

I. Documente de arhivă

Arhivele Ministerului Apărării Naționale, Fond Marele Stat Major (M. St. M), dosar 2/1917-1918, f. 13.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Casa Regală, dosar 65/1918, f.1.

II. Volume

Cazacu, G. (2013). *Voluntarii români ardeleni din Rusia în timpul Primului Război Mondial*. București, Ed. Astra Salvensis.

Șerban, I. (2003). *Voluntarii transilvăneni și bucovineni din Rusia în războiul pentru întregirea Neamului*. Alba-Iulia, Ed. Aetemitas.

Mușat, M. , Ardeleanu (1986). *De la statul geto-dac la statul român unitar*. București, Editura Științifică și Enciclopedică.

Păcățian, V. (1923). *Jertfele românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, aduse în războiul mondial, din anii 1914-1918*. Sibiu, f.e.

Tăslăuanu, O. (2011). *Sub flamurile naționale. Note și documente din războiul de întregire al neamului* (Vol. III). București: Ed. Rao.